Rok IVty Nr. 1. Kraków, dnia 30 Maja. Rok 1876.

Wychodzi w Krakowie co tydzień przez czas pory zdrojowo-kąpielowéj.

Biuro Redakcyi i Administracyi W KRYNICY w c. k. Zakładzie Zdrojowym.

Prenumeratę miejscową przyjmuje Administracya **„Czasu“** w Krakowie, gdzie także dostać można pojedynczych Numerów **„Krynicy.“**

KRYNICA

Tygodnik poświęcony ojczystym Zakładom zdrojowo-kąpielnym.

Redaktor
Dr MICHAŁ ZIELENIEWSKI
Lekarz Rządowy c. k. Zakładu Zdrojowego w Krynicy.

Prenumerata wynosi

w Krakowie na miejscu 1 złr.
w Monarchii austryacko-węgierskiéj z przesyłką pocztową . . . . . 1 złr. 20 c.

Numer pojedynczy . . . — 6 „

Należytość za prenumeratę lub za umieszczenie ogłoszeń odsyłać należy **franco** do **Biura Administracyi.**

Słowo wstępne.

Rozpoczynając obecnie czwarty rok wydawnictwa czasopisma **„Krynica,“** znanego już Szanownéj Publiczności organu, poświęconego wszechstronnym interesom ojczystych zdrojowisk, wyznajemy, iż tę samą myśl przewodnią i zasadę, jakiéj się dotychczas w wydawnictwie **„Krynicy“** trzymaliśmy: służyć poczciwie ofiarą naszéj pracy ojczystym zdrojowiskom, i nadal wiernie zachowamy.

Wobec powszechnego przekonania o ważności zdrojowisk pod względem: medycznym, humanitarnym i narodowo-ekonomicznym; wobec ogólnego uznania o wielorakim pożytku z ojczystych zdrojowisk: dla umiejętności, dla cierpiących i dla ukochanego kraju naszego; mamy niepłonną nadzieję, iż wszystko, co dotycze ojczystych zdrojowisk, obudzi uwagę myślącéj Publiczności krajowéj.

Ułatwiać wszechstronne poznanie i ścisłe ocenianie naszych zakładów zdrojowych — obznajamiać ze skutkami wód lekarskich ojczystych — ujawniać spełnione ulepszenia a naglące potrzeby naszych zdrojowisk — być tłumaczem uzasadnionych życzeń a nawet słusznych zażaleń Publiczności względem naszych zdrojowisk: oto zadanie i cel czasopisma **„Krynicy.“**

Treścią zatem tygodnika **„Krynica“** będą:

1) Artykuły dotyczące ogólnych spraw naszych zakładów zdrojowo-kąpielowych.
2) Naukowo-popularne opisy zdrojowisk i kąpielisk krajowych.
3) Obrazy ruchu i postępu ojczystych zdrojowisk.
4) Rozprawy o Klimatologii ojczystych zakładów zdrojowo-kąpielowych.
5) Kronika bieżących wiadomości o zakładach zdrojowo-kąpielowych.
6) Korespondencye ze zdrojowisk i kąpielisk krajowych.
7) Życiorysy osób zasłużonych w dziedzinie ojczystéj Balneologii, Hydrologii i Klimatologii.
8) Ustępy z Dyetetyki zdrojowo-kąpielnéj.
9) Liczebne wykazy ruchu gości zdrojowych w naszych zdrojowiskach — tudzież listy gości w Krynicy bieżącego roku przebywających.
10) Ojczysta Bibliografia balneologiczna.
11) Ogłoszenia płatne.

Szczere nasze przywiązanie do wszystkich ojczystych zdrojowisk wyklucza z naszego czasopisma: wszelkie o nich nieuzasadnione przechwałki, wszelaką stronniczość, a tembardziej, wszelką osób lub przedmiotów zdrojowych dotyczącą polemikę. Tylko prawdą a pracą osięgnąć chcemy spełnienie naszego zadania — i zjednać pomyślność ukochanym naszym zdrojowiskom!

TREŚĆ SPRAWOZDANIA
O C. K. ZAKŁADZIE ZDROJOWYM W KRYNICY
z roku 1875

podał

Dr. Zieleniewski.

A. Część statystyczna.

I.

Zgodnie z „Listami gości“ przez c. k. polityczną Inspekcyę zdrojową w tygodniku „Krynica“ z r. 1875 drukiem ogłoszonemi, bawiło podczas pory zdrojowej 1875 roku w c. k. Zakładzie zdrojowo-kąpielowym Krynicy 2120 osób, składających drużyn 1197.

Ponieważ jednak powyższe cyfry odnoszą się jedynie do osób w księdze meldunkowéj zamieszczonych, ale nie obejmują bynajmniéj gości chwilowo w Zakładzie bawiących, jako to; turystów, gości swoje rodziny odwiedzających, lub osób dla zwiedzenia Zakładu krótki czas tutaj przebywających, a tych kategoryi osób najmniej 250 do 300 p. r. chwilowo w Krynicy bawiło, nadto ponieważ nie mała ilość gości dla kuracyi przebywających, uchylała się od zameldowania i w Listach drukowanych nie znachodzi się; przeto ogólna cyfra osób z r. 1875 podczas pory zdrojowej w Krynicy przebywających, bezsprzecznie około 2500 wynosi.

II.

Co do miejscowości, z któréj wspomnieni goście zdrojowi pochodzili, zgodnie z urzędowym wykazem c. k. Zarządu zdrojowego (z dnia 5 Listopada 1875 r. L. 1791) było:

	Rodzin	Mężczyzn	Kobiet	Dzieci	Razem osób
Z Królestwa Galicyi i W. X. Krakowskiego . .	866	440	954	98	1492
„ Bukowiny	2	1	2	—	3
„ Arcyksięstwa Austr. .	8	5	7	—	12
„ Królestwa Czeskiego	5	4	3	1	8
„ Tyrolu	1	1	—	—	1
„ Królestwa Węgiersk.	16	6	12	—	18
„ Królestwa Polskiego i z różnych Gubernii Cesarst. Rosyjskiego	283	151	345	60	556
„ X. Poznańskiego . .	8	3	13	1	17
„ Francyi	3	2	2	—	4
„ Turcyi	4	1	6	1	8
„ Egiptu	1	1	—	—	1

Porównywując frekwencyę zdrojową w Krynicy z r. 1875, z frekwencyą z r. 1874, okazuje się takowa w r. 1875 większą o 42 osób, która to cyfra odnosi się jedynie do osób zameldowanych.

III.

Jak dawniéj tak i 1875 r. ogłaszano drukiem „Listę gości zdrojowych.“ Szesnaście tego rodzaju wykazów, w tygodniku „Krynica“ ogłaszanych, stanowi historyczny materyał do statystyki tutejszego zdrojowiska, dając niezaprzeczony dowód, iż osoby wszelkiego stanu, nawet z bardzo odległych stron świata, szukały poratowania swego zdrowia u zdrojów krynickich. —

IV.

Podczas tegorocznéj pory zdrojowéj oprócz piszącego niniejsze Sprawozdanie 29 pp. Lekarzy odwiedziło Krynicę.

Odpowiednio do miejsca stałego swego pobytu, było z **Krakowa** 5 Doktorów, a mianowicie: Dr. Blatteis, Dr. Dobrowolski, Prof. Dr. Korczyński, Dr. Łodziński, i Dr. Stępiński — z **Galicyi** było 6 pp. Lekarzy, a mianowicie: ze Lwowa Dr. Rasp i Dr. Weiss, obaj c k. Lekarze pułkowi — z Przemyśla Dr. Mossor — z Gorlic Dr. Lewicki i Dr. Wroński — z Ciężkowic Dr. Zborowski.

Z **Królestwa Polskiego** bawiło tego roku 10 pp. Lekarzy, a mianowicie: z Warszawy: Prf. Dr. Rose, Dr. Kurcyusz, Dr. Nieszkowski, Dr. Stankiewicz, Dr. Samborski, Dr. Wolff i Dr. Żaboklicki — z Garwolina Dr. Nowak — z Łomży Dr. Godecki.

Z różnych Gubernii **Cesarstwa Rosyjskiego** było 5 pp. Lekarzy, a mianowicie: z Litwy: Dr. Chmieliński i Dr. Gawroński — z Wołynia Dr. Laiman — z Ukrainy Dr. Bielski — z Mohylewa Dr. Wołk.

Z **X. Poznańskiego** był Dr. Rakowicz.

Z **Paryża** Dr. Seweryn Gałęzowski.

Z **Turcyi**, mianowicie z Adryanopola Dr. Kwaśnicki.

Dla poratowania własnego zdrowia przebywało tutaj tamtego roku 9 Lekarzy.

W celu zwiedzenia tutejszego zakładu i obejrzenia jego urządzeń było zeszłego roku w Krynicy 8 Lekarzy.

Wyłącznie dla praktyki lekarskiéj bawili tutaj: Dr. Blatteis i Dr. Dobrowolski z Krakowa — Dr. Nieszkowski i Dr. Żaboklicki z Warszawy — wszakże i inni pp. Lekarze jako to: Dr. Mossor z Przemyśla, tudzież Dr. Raps i Dr. Weiss ze Lwowa, a nadto Prf. Dr. Rose nie uchylali się od praktyki lekarskiéj.

(C. d. n.)

O KOŁACZYKACH KRYNICKICH

skreślił

Dr. Zieleniewski.

Rozmaite są sposoby spożytkowania wód lekarskich i różne rodzaje płodów, z tychże wód otrzymywanych. Do pierwszych należy: picie wód, kąpanie się w tychże i wziewanie rozpylonéj wody mineralnéj; do drugich liczy się: wyrabianie z wody: osadów mineralnych czyli soli zbiorowych, ługów, mułów, a wreszcie kołaczyków, powszechnie pastylkami zwanych. Postęp Chemii i Farmacyi wspierał tutaj żądania, jakie stawiał coraz więcéj wzrastający przemysł ku zaspokojeniu, bodajby najwymyślniejszych potrzeb i wymagań publiczności.

Jeżeli z jednéj strony wstręt nieprzezwyciężony niektórych chorych do leków aptecznych, lub też wybredność bez granic i kaprys — nie zawsze tylko u dzieci i u niewiast dostrzegany — już w odległéj starożytności wskazywał potrzebę uprzyjemniania leków co do smaku i co do ich postaci, jak tego dowodzą bardzo liczne przepisy w najdawniejszych farmaceutycznych dziełach dochowane [1]); to ogólnemu temu wymaganiu poddać się musiały i wody mineralne, gdy ich za środek lekarski coraz powszechniéj używać zaczęto, co dopiero w drugiéj połowie zeszłego stulecia nastąpiło [2]).

Wiadomo z ogólnych zasad Farmacyi, że kołaczki apteczne czyli kołaczyki *(trochisci vel pastilli)* są to placuszki koliste, spłaszczone, składające się w ogóle z właściwego leku, zarobionego z cukrem i z kleikiem tragankowym.

[1]) Już w dziele Jana Jakóba Weckera „*Antidotarium generale et speciale. Basileae 1574.*“ znajdujemy mnóstwo przepisów do robienia łakoci aptekarskich, tak zw. *condita et confectiones*, między któremi wspomniony autor wylicza: „*rotulae, tabulae, trochisci latine pastilli, sunt vel rotundi, vel quadrati, cum quadam depresione ad similitudinem grossi lupini; horum alii intrinsecus assumuntur, vel per extrinsecus applicantur.*“ l. c. p. 1077. — Jungken zaś w swém „*Corpus pharmaceutico-medicum*“, wydaném *in folio* w Frankfurcie roku 1711 przeszło 380 podaje przepisów (recept) do robienia kołaczyków, krążków i morselek. *Vide l. c. p. 247—299.*

[2]) Zobacz: Lersch B. M., *Geschichte der Balneologie, Hydroposie und Pegologie.* Wuerzburg 1863, p. 212.

Sposób ich robienia, znany z ogólnych zasad Farmakomorfiki i Katagrafologii [1]), tu pomijamy.

Jak do robienia aptecznych kołaczyków według przepisu dorazowo z apteki zażądać się mogących, najrozmaitszych leków użyć możemy, jakoto: istot roślinnych lub mineralnych, np. ambry, węglanu żelazawego, dwuwęglanu sodowego, siarczku antymonu itp., tak i otrzymane osady z wód mineralnych: w Vichy, w Ems, w Gleichenbergu, w Bilinie, posłużyły do wyrabiania pastylek. Za przykładem tamtych zdrojowisk, przy usilném nalеganiu (r. 1860—1865) Komisyi balneologicznéj krakowskiéj, poszły i nasze zakłady zdrojowe, tj. Szczawnica i Krynica, wyrabiając swoje pastylki: z których szczawnickie odpowiadają w skutkach swych kołaczykom z wód: Vichy, emskich, bilińskich lub gleichenbergskich wyrabianym; gdy przeciwnie kołaczyki krynickie, jako ze szczawy alkalicznożelazistéj wytwarzane, dotąd nie mają w handlu odpowiedniego współzawodnictwa zagranicznego.

Bardzo liczne doświadczenia i próby poprzednio przedsiębrać musiano, aby otrzymać sól zbiorową ze szczawy krynickiéj w tym samym składzie chemicznym, w jakim się ona w żywéj szczawie znachodzi; albowiem ani przez podparowanie wody krynickiéj, ani przez jéj bodajby najwolniejsze dobrowolne osadzanie, nie otrzymuje się soli krynickiéj nierozłożonej, tj. w jéj pierwotnym stanie, w jakim się znajduje w żywéj szczawie. Z ulotnieniem bowiem kwasu węglowego, znachodzący się w wodzie krynickiéj węglan żelazawy, natychmiast rozkłada się, dając w otrzymanéj soli krynickiéj, niedokwas żelaza. Jednak wskazówki przez członka Komisyi balneologicznéj Adol. Aleksandrowicza, podane aptekarzowi w Krynicy p. Nitribittowi, uwieńczone nareszcie zostały pomyślnym wypadkiem; a dzisiaj posiadamy sposób wyrabiania soli krynickiéj zupełnie nierozłożonej, o czém tak jéj rozbiór chemiczny, jak i samych pastylek z téjże soli wyrabianych, tudzież porównanie wypadków jéj rozbioru, ze składem chemicznym szczawy krynickiéj najdowodniéj przekonało.

Oto ogólne zasady wytwarzania soli zbiorowéj krynickiéj, do robienia pastylek potrzebnéj.

Zaczerpniętą świeżo ze zdroju szczawę ogrzewa się tylko do 45° R.; wśród tego woda krynicka mętnieje, tworząc nader lekki osad białawoseledynowy, który po szybkiém przez bibułę przecedzeniu i z nadmiaru wilgoci (przez wyciskanie w bibule) uwolniony, natychmiast z proszkowanym cukrem i z kleikiem tragankowym zmięszany, zarabia się na ciasto, z którego po rozwałkowaniu, wykrawa się właściwém, do tego przeznaczoném narzędziem kołaczyki.

Tylko ogromna okwitość wody krynickiéj, jakiéj nasz zdrój dostarcza, daje możność wyrabiania z niéj soli zbiorowéj, gdyż z funta szczawy otrzymuje się zaledwo 16 gran soli, któratо ilość służy do zrobienia tylko czterech kołaczyków.

Już to samo aż nadto dobitnym jest dowodem mozołu, z jakim wyrób kołaczyków krynickich jest połączony.

(D. n.)

[1]) Phöbus (Ph.) *Handbuch der Arzneiverordnungslehre.* Stollberg 1839—40, p, 222; tudzież Skobel (K. F.): *Farmakomorfika i Katagrafologia.* Kraków 1851, str. 149.

ROZMAITOŚCI.

Stan funduszu uzbieranego ze składek na budowę przyszłego szpitala zdrojowego w Krynicy z dniem 30 maja 1876.

		Złr. kr.	Rs.
I)	Depozyt złożony d. 18 grudnia 1870 w kasie byłego Towarzystwa Nauk. Krakowskiego:		
	a) w Obligach Indemniz. Galicyjsk.	1700·—	—
	b) w gotówce	2·89	—
II)	Wniesiono do kasy był. Towarzystwa Naukow. Krakowskiego d. 20 marca 1871 gotówką . .	3·—	3
III)	Procent za kupony od 1700 złr. Oblig. Indemn. gal. z lat 1871, 18772, 1873, 1874 i 1875 . . .	401·20	—
IV)	Depozyt w c. k. kasie prowentowéj w Krynicy (ofiara p. Strzałkowskiego)	2·—	—
V)	Depozyt złożony w Kasie Oszczędności krak.:	z odsetkami do 30 maja 1876.	

a) d. 1 października 1871 . .	złr.	252	313·7	—
b) „ 4 » 1872 . .	„	150	186·22	—
c) „ 17 lutego 1873	„	112	136·20	—
d) „ 20 . „	„	10	12·9	—
e) » 30 września 1174	„	71	83·46	—
f) „ 10 sierpnia 1875	„	215	226·54	—
Ogółem w Obligacyach Indemnizac.	złr.	. . .	**1700·—**	—
w gotówce	„	. . .	**1366·74**	rs. **3**

KRONIKA WIADOMOŚCI BIEŻĄCYCH

O ZDROJOWISKACH KRAJOWYCH.

Krynica. Dowiadujemy się, iz c. k. Dyrekcya lasów i domen zakładem zdrojowym w Krynicy zarządzająca, zamierza wybudować tutaj **nowe łazienki** wyłącznie **na kąpiele żelazistoborowinowe** przeznaczone. Na programie podanym dla téj budowli przez fachowego i specyalistę, osnuto plany architektoniczne, i takowe c. k. Ministerstwu Rolnictwa (celem uzyskania zezwolenia budowy) już przedłożone zostały. Według zdania znawców, projekt wspomnionej budowli, składającéj się z 20 gabinetów łaziebnych, z sali spoczynkowéj, z kancelaryjki i z oddzielnéj miejscowości ku pomieszczeniu przyrządów do robienia kąpieli borowinowéj wymaganych: co do swéj architektury; co do rozkładu pojedynczych gabinetów łaziebnych; ich umeblowania, a nadewszystko co do swego balneotechnicznego urządzenia nic do życzenia nie pozostawi. — Jeżeli nadzwyczajne nie zajdą okoliczności, budowa wspomnionych łazienek borowinowych niezadługo rozpoczętą już zostanie.

* * *

Krynica. Oglądaliśmy plan bardzo pięknéj altany dla muzyki, konstrukcyi wyłącznie z metalu, którą tutaj niebawem ma się wystawić. Jeżeli rzeczona altana zgodnie z okazanym nam planem wykonaną zostanie, będzie ona bardzo gustownem a niezmiernie trwałem przyozdobieniem tutejszego zdrojowiska.

Główny Redaktor i wydawca Dr. *Michał Zieleniewski.*
Redaktor odpowiedzialny *Józef Łakociński.*

Do dzisiejszego Nru „Krynicy" dołącza się dodatek pod tytułem
„c. k. Zakład zdrojowy w Krynicy".
Jestto najświeższy opis tamtejszego zdrojowiska z uwzględnieniem najnowszych jego nabytków, odmian i ulepszeń.

Poczta osobowa
dwa razy dziennie od 1 czerwca do samego Zakładu przyjeżdżająca.

Ces. król.

Biuro telegraficzne
od 1 czerwca w samym Zakładzie otwarte.

ZAKŁAD ZDROJOWY W KRYNICY

dnia 1 czerwca b. r. otwarty,

posiada: **662 pokojów gościnnych, 3 hotele, 7 publicznych restauracyj, wspaniałe łazienki**, uposażone we wszelkiego rodzaju kąpiele: jakoto: wanienne, nasiadowe, natryskowe, borowinowe, igliwiowe i gazowe (z gazu węglowego), tudzież łaźnię parową — **stałą aptekę** ze składem wód mineralnych, trudniącą się wyrobem: **żentycy, kumysu, pastylek krynickich i ekstraktu z igliwia na kąpiele balsamiczne — czytelnię książek i gazet — zakład gimnastyczny i rzecznych kąpieli natryskowych i w zbiorniku.**

Zamówienia na mieszkania w Zakładzie, tudzież na wody mineralne Krynickie (będące bardzo silnemi szczawami alkaliczno-żelazistemi) przyjmuje „c. k. Zarząd zdrojowy“. Poczta Krynica. Opisy udzielają się bezpłatnie.

CZYTELNIA
GAZET I PISM PERYODYCZNYCH
W KRYNICY

w gmachu łaziebnym umieszczona,

otwartą jest od rana do zmierzchu

dla użytku Szanownych Gości kąpielowych

za opłatą miesięczną 1 złr. 50 centów od osoby.

WYPOŻYCZALNIA
DZIEŁ POLSKICH

od roku 1858

w c. k. Zakładzie Krynicy istniejąca,

udziela książek

za opłatą miesięczną 1 złr. w. a.

CENNIK
WÓD MINERALNYCH KRYNICKICH.

C. k. Zarząd Zakładu zdrojowego w Krynicy

ma zaszczyt zawiadomić, że cena rodzimych wód: **Krynickiéj i Słotwińskiéj**, napełnianych ulepszoną metodą Hechta, według któréj każda flaszka wód Krynickich gazem węglowym (na trzy atmosfery skondensowanym) dopełnianą, i w przestrzeni tegoż gazu, korkiem na jego wewnętrznéj stronie napisem **„Krynica,“** od zewnątrz zaś opatrzona kapslem, **nazwę zdroju i rok napełniania** wyrażającym, najszczelniéj zakorkowaną bywa, w r. b. jest następująca:

za 40 flaszek z opakowaniem	Złr.	8	ct. —
„ 20 „ „ „	„	4	„ 20
„ 1 „ bez opakowania	„	—	„ 18

Rabat ustępuje się biorącym w ciągu jednego roku:

skrzyń większych 15 do 29	5%
„ „ 30 do 59	6%
„ „ 60 do 89	7%
„ „ 90 do 149	10%
„ „ 150 i więcéj	12%

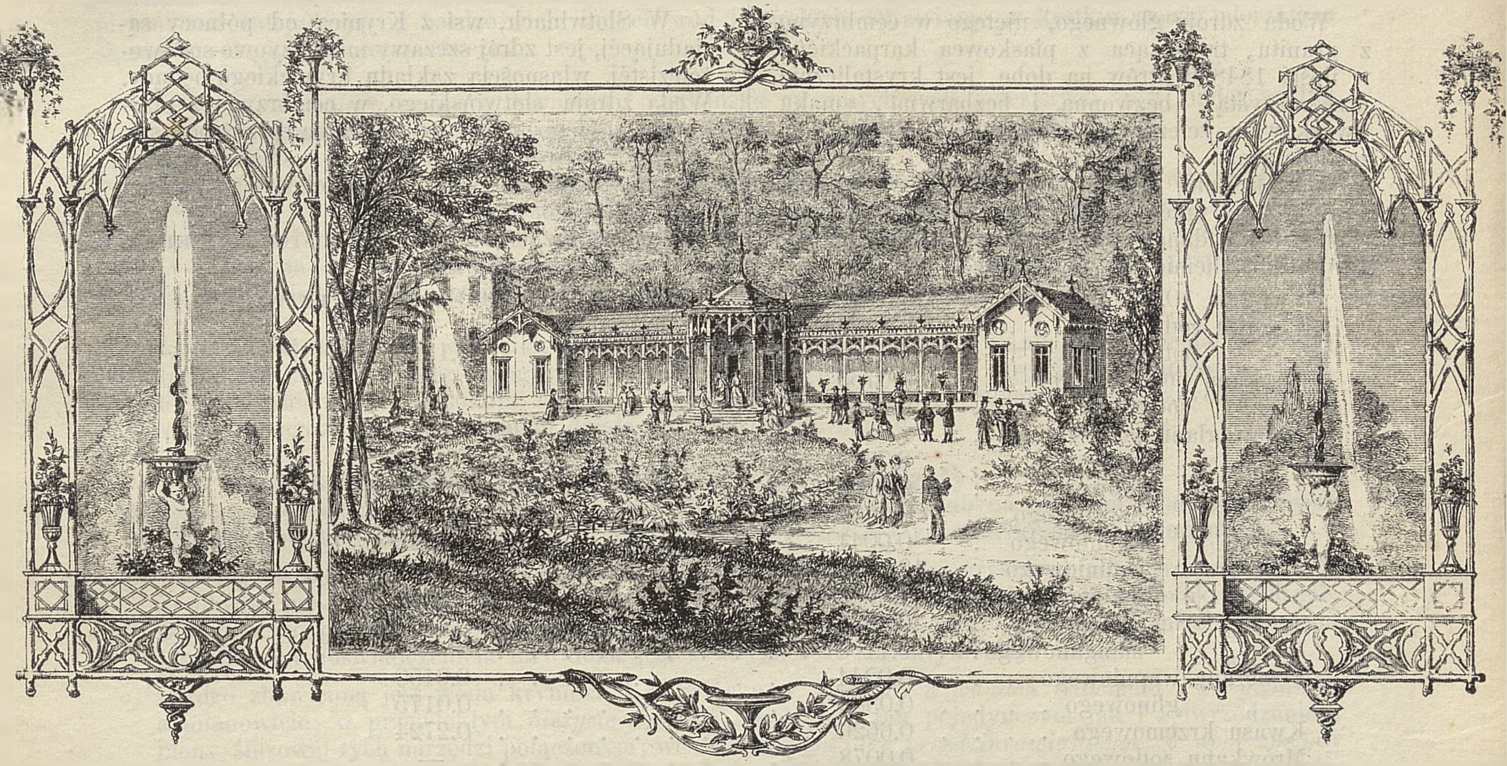
Koszta transportu na rok bieżący z Krynicy do stacyi kolei żelaznéj w Bochni, z powodu podrożenia sił pociągowych są: od 1 skrzyni o 40 flaszkach złr. 1 ct. 25 — od 1 skrzyni o 20 flaszkach ct. 65.

Zamówienia (frankowane) z przesyłką należytości za obstalowane wody Krynickie, przynajmniéj na 6 większych skrzyń opiewające, natychmiast ekspedyowane będą.

Broszury o wodach Krynickich, na żądanie udzielają się bezpłatnie.

W drukarni „CZASU“. Nakładem Zakładu c. k. Zdrojowego w Krynicy. Rządca drukarni *Józef Łakociński*

C. K. ZAKŁAD ZDROJOWY W KRYNICY.

ZDRÓJ GŁÓWNY I CHODNIK KRYTY W KRYNICY.

Krynica ze swym zakładem zdrojowo-kąpielnym, 126 kilometrów od Krakowa oddalona, leży w Galicyi na północnéj pochyłości pasma gór karpackich Beskidami zwanego, 584 metrów nad poziom morza wzniesiona.

Tutejszy zakład zdrojowo-kąpielny od r. 1793 istniejący, w ostatnich latach na nowo rdzennie przeistoczony i wspaniale urządzony, mający 14 zdrojów szczawy alkaliczno-żelezistéj, po raz pierwszy już w r. 1745 opisanych; posiada obecnie 662 pokojów gościnnych; 3 hotele; 7 publicznych restauracyj; obszerny chodnik kryty i okazały gmach łaziebny o 72 gabinetach z kąpielami mineralnemi, metodą Schwarza ogrzewanemi. Prócz tego są tutaj kąpiele: żelezisto-borowinowe, natryskowe: ogólne i maciczne, nasiadowe, balsamiczno-igliwiowe, gazowe (z rodzimego kwasu węglowego), parowe (łaźnia słowiańska) i kąpiele rzeczne. Znajduje się tutaj: apteka ze składem wszelkich wód mineralnych, trudniąca się wyrobem pastylek krynickich i wyciągu z igliwia na kąpiele balsamiczne; zakład gimnastyczny, a niebawem ma być zakład pneumatyczno-inhalacyjny i elektro-terapeutyczny; zgoła tutejsze zdrojowisko zaopatrzone jest w to, czego tylko racyonalne leczenie zdrojowo-kąpielne wymaga.

Urząd pocztowy i stacya telegraficzna są w samym zakładzie.

Najbliższa stacya kolei żelaznéj węgiersko-galicyjskiéj jest **Muszyna-Krynica,** 9 kilometrów od tutejszego zakładu zdrojowego oddalona, niebawem dla publiczności do użycia będzie otwartą.

Stosunki klimatyczne tutejszéj miejscowości są bardzo pomyślne; średnia bowiem ciepłota miesięcy letnich wynosi tu rano + 13.75 C.; w południe + 22.5 C.; wieczorem + 16.25 C.; powietrze zaś jest nader czyste, świeże i orzeźwiające.

Z pokładów tutejszego piaskowca tryszczy tu 14 źródeł mineralnych, dobrowolnie wylonionych. Są to szczawy alkaliczno-żeleziste, bardzo zamożne w kwas węglowy, do picia, do rozsyłki i do kąpiel zużytkowane, z których najznakomitszy **zdrój główny** *(szczawa wapniowo-żelezista)* i **zdrój słotwiński** *(szczawa magnezyo-sodowo-wapniowo-żelezista),* okwitością swoich wód i zamożnością w kwas węglowy arcykorzystnie wyróżniają się między odpowiedniemi sobie źródłami mineralnemi.

I.
Zdrój główny.
(Szczawa wapniowo-żelezista).

Woda zdroju głównego, ujętego w cembrzynę z granitu, tryszcząca z piaskowca karpackiego w ilości 184896 litrów na dobę, jest krystalicznie przeźroczystą, bezwonną i bezbarwną, smaku kwaskowato-żelezistego, nadzwyczaj do jéj użycia zachęcającego.

Wielokrotnie, jakoto w r. 1793, 1806, 1856, a ostatni raz przez A. Aleksandrowicza r. 1858 chemicznie badana, okazała statecznie niezmienny swój skład chemiczny, zawierając

II.
Zdrój Słotwiński.
(Szczawa magnezyowo-sodowo-wapniowo-żelezista)

W Słotwinach, wsi z Krynicą od północy sąsiadującéj, jest zdrój szczawy magnezyowo-sodowo-żelezistéj, własnością zakładu krynickiego będący. Woda zdroju słotwińskiego, w cembrzynę z piaskowca ujętego, jest krystalicznie przeźroczystą, zupełnie bezwonną i bezbarwną, smaku przyjemnego, łagodnie kwaskowato-żelezistego, nader orzeźwiającego.

Według rozbioru Prof. Dr. A. Stopczańskiego r. 1866 dokonanego, zawiera

	I. w 10,000 częściach na w.	II. w 10,000 częściach na w.
Chlorku sodu	0.1528	—
„ potassu	—	0.1299
Siarkanu potassowego	0.0755	—
„ sodowego	0.0145	—
Dwuwęglanu potassowego	—	0.0737
„ sodowego	2.7613	8.0874
„ litowego	0.0196	0.0225
„ barytowego	0.0239	0.0237
„ strontowego	0.0041	0.0022
„ wapniowego	19.1925	7.6944
„ magnezyowego	1.5069	11.1346
„ żelazawego	0.3973	0.2444
„ manganowego	0.1108	—
Fosforanu wapniowego	0.0244	0.0150
„ glinowego	0.0386	0.0175
Kwasu krzemowego	0.6626	0.2724
Mrówkanu sodowego	0.0078	—
Propijonanu, octanu i masłanu sodowego	0.0320	—
Istoty organicznéj wyciągowéj	0.3451	—
Suma składników stałych	25.3697	27.7177
Kwasu węglowego wolnego	24.5072 części na w.	19.3098 części na w.
czyli w 1 litrze	1286 C. sześć.	1026.65 C. sześć.

Napełnianie wód Krynickich do flaszek na sprzedaż i do rozsyłania przeznaczonych, uskutecznia się według *ulepszonéj metody* Hechta, skutkiem któréj każda butelka gazem węglowym na 3 atmosfery uciśnionym dopełnianą, i w przestrzeni tegoż gazu korkiem, na jego wewnętrznéj stronie napisem *„Krynica“* wypalonym, najszczelniéj zatykaną bywa, od zewnątrz zaś nakrywką cynową, wyrażającą nazwę zdroju i roku napełniania, jest zaopatrzoną.

Z powyższych rozbiorów jawnie się okazuje, iż woda krynicka jest szczawą wapniowo-żelezistą, a woda słotwińska szczawą magnezyo-sodowo-wapniowo-żelezistą, obie zaś te wody są nader zamożne w kwas węglowy wolny. „Przystępując do ocenienia wody krynickiéj, mówi Prof. Dr. Dietl (w swéj „monografii Krynicy s. 86 et seq.), widzimy, iż trzy przedewszystkiem jéj części składowe uderzają nas „tak swoją ilością, jak i swojém znaczeniem lekarskiém: *kwas węglowy, dwuwęglan wapniowy* i *dwu-„węglan żelazawy.* Kwas węglowy znachodzi się w wodzie krynickiéj w zadziwiająco wielkiéj ilości, tak „iż cal sześcienny wody zawiera w sobie więcéj, aniżeli półtora cala sześc: kwasu węglowego. Powyższą „tak ogromną ilość kwasu węglowego wykazać możemy zaledwo w małéj tylko liczbie ze znajomych „dotąd zdrojów lekarskich. Okoliczność ta podnosi wodę krynicką do szczaw najpierwszego rzędu. „Słusznie zatem szczycić się może Galicya z posiadania jednéj z najmocniejszych szczaw całego świata. „Téjto wielkiéj ilości kwasu węglowego zawdzięcza woda krynicka nietylko swój smak nadzwyczaj przy-„jemny, ale zarazem najbliższą przyczynę jéj zbawiennéj działalności.

„Ilość znajdującego się w niéj żelaza, wprawdzie nie jest bezwzględnie wielka; zważywszy jednak, „iż z jednéj strony małych tylko potrzeba ilości żelaza do osiągnienia w ustroju właściwych jego skutków; „z drugiéj zaś strony mając na uwadze, iż rozpuszczone w wodzie lekarskiéj żelazo tém skuteczniejszém „się okazuje, i tém łatwiéj do krwi przechodzi, im woda zamożniejszą jest w kwas węglowy; przeto „wobec nadzwyczajnéj obfitości kwasu węglowego wolnego w wodzie krynickiéj zawartego, nawet ta „mierna ilość żelaza, musi być uważana względnie za wielką, za czém przemawiają stanowczo prawie „stuletnie doświadczenia przy zdroju otrzymane. Dodać tu także należy, iż woda krynicka oprócz dwu-„węglanu wapniowego bardzo mało zawiera innych składników stałych, a co więcéj wcale nie ma takich „pierwiastków, któreby udaremniały działalność żelaza. Zdrój zatem krynicki policzony być musi do „bardzo skutecznych szczaw żelezistych.

„Dwuwęglan wapniowy w tym zdroju stanowi szczególną i wyróżniającą jego właściwość. Obok bo-„wiem nadzwyczaj wielkiéj ilości wolnego kwasu węglowego, wraz ze znamienitym współudziałem dwuwę-„glanu żelazawego, woda krynicka zawiera nader znaczną ilość dwuwęglanu wapniowego. Powyższy „stosunek składowy wody krynickiéj nadaje jéj właściwą chemiczną cechę, właściwe jakby indywidualne „piętno; odróżniające ją od bardzo wielu innych wód lekarskich, sprawiając w krótkim czasie uderzające „skutki fizyologiczne i terapeutyczne.

Cechą wyróżniającą szczawę krynicką i słotwińską od innych wód żelezistych, jest nader wielka ich łatwość do strawienia i przyswojenia ich pierwiastków lekarskich.

Szczawa krynicka silnie pochłania kwasy żołądkowe, uspakaja czynności nerwowe, wytwarza krew i podnosi jéj ożywczość, utrwala ustalenie *(consolidatio)* całego ustroju, jest przeto zbawiennėm lekarstwem we wszystkich kierunkach najważniejszych czynności ustroju. Polepsza ona nietylko trawienie, ale i wytwarzanie soków ustroju przymnaża a mianowicie krwi, dopomaga do jéj przysporzenia, uspokaja nerwy, jedném słowem: wzmacnia, utrwala, ściąga i wysusza.

Szczawa słotwińska w skutku znakomitéj ilości swych węglanów alkalicznych pochłania kwasy żołądkowe, uspokaja wszelkie dolegliwości wadliwego trawienia, bardzo sprzyja uregulowaniu stolca, podnosi wyrabianie krwi, uspokaja nerwy, a obdarzona wielką ilością węglanów alkalicznych i kwasu węglowego wolnego, bardzo zbawiennie działa na wydzielanie moczu.

Wody krynicka i słotwińska skutecznemi się okazały:

a) we wszelkich chorobach opartych na wadliwém wyrabianiu krwi, lub na ogólném albo miejscowém osłabieniu ugruntowanych. Tu należy *niedokrewność* i *blednica* ze wszelkiemi ich odmianami.

b) *Choroby układu płciowego na osłabieniu oparte:* nieprawidłowości czyszczeń miesięcznych, jakoto: za okwite lub za częste, utrudnione lub z boleściami połączone miesiączkowanie, krwotoki maciczne, skłonność do poronień, *nieżyty pochwy i macicy* (białe upławy), w którychto cierpieniach niepożyta i wiekowém doświadczeniem utrwalona jest skuteczność wody krynickiéj.

c) Bardzo zbawienną jest woda krynicka i słotwińska w rozlicznych *wadach trawienia i odżywiania,* a mianowicie: w przewlekłym *nieżycie żołądka lub kiszek,* tak pojedynczym jak i z owrzodzeniem błony śluzowéj tych narzędzi połączonym; we *wrzodzie żołądka przedziurawiającym; w uporczywych i długotrwałych biegunkach jelit,* tudzież w tak zwanych krwawnicach (hemoroidy) kiszki stolcowéj.

d) *W cierpieniach nerwowych na niedokrewności opartych,* lub *z chronicznym nieżytem żołądka i jelit połączonych;* w wygórowanéj czułości nerwowéj ogólnéj lub miejscowéj, objawiającéj się powiększoną tkliwością pojedynczych nerwów, czyli jako *peryodyczny nerwoból,* lub jako *kurcze,* np. nerwoból głowy (migrena), twarzy (prosopalgia), tudzież w osłabieniu czynności płciowych jak: niezdolność męzka lub niepłodność; w zadumie i w śledziennictwie, gdy te cierpienia na niedokrewności i na ogólném osłabieniu są ugruntowane.

e) Woda słotwińska wyborném jest lekarstwem w *chorobach układu moczowego,* jakoto; przewlekły nieżyt cewki pęcherza albo przewodów moczowych i nerek; niemożność lub utrudnione oddawanie moczu; śluzotoki powyżéj wymienionych narzędzi tudzież dziarstwo itp.

f) Jako środek wzmacniający zbawienne są także wody krynicka i słotwińska w osłabieniu powstałém po wielkiéj utracie krwi, jakoto: po licznych lub ciężkich porodach, po przebyciu obłożnych chorób, mianowicie: durzycy brzusznéj, cholery, czerwonki itp.

g) *Zołzy* na ogólném osłabieniu oparte, tudzież *krzywica* znajdują wyborne lekarstwo w wodzie krynickiéj, osobliwie, jeżeli pobyt chorych temi niemocami dotkniętych, dozwoli im używania powietrza i kąpieli krynickich.

h) Nakoniec korzystne jest użycie szczawy krynickiéj i słotwińskiéj, jako środka wzmacniającego *w leczeniu zdrojowém następowém,* po poprzedniém używaniu leczenia zdrojowego: w Szczawnicy, Iwoniczu, Rabce, Swoszowicach, a nawet wobec pewnych stosunków po kuracyi: w Karlsbadzie, w Cieplicach, Trenczynie lub Piszczanach odbytéj.

W miarę celu i skutków, jakie lekarz z wody krynickiéj osiągnąć zamierza, **użycie** jéj odmiennėm być musi. I tak w osłabieniu, w niedokrewności, a nadewszystko w cierpieniach żołądka i jelit, częstsze a zawsze w małéj ilości, nierzadko zaś picie wody krynickiéj ogrzanéj, jest widocznie potrzebném — przeciwnie zaś w cierpieniach dróg moczowych, w zołzach lub w krzywicy użycie wody krynickiéj lub słotwińskiéj może być w większéj ilości, na zimno i częściéj przez dzień powtarzaném.

Oprócz leczenia wodą krynicką i słotwińską, zazwyczaj w porze letniéj praktykowanego, obie te wody mineralne z bardzo dobrym skutkiem używają się w powyżéj wymienionych chorobach i **podczas zimy;** albowiem szczawy krynicka i słotwińska *sposobem Hechta do flaszek napełniane,* nawet po najdłuższém ich przechowaniu, nic nie utracają ze swych własności i skutków, jak o tém liczne doświadczenia chemiczne i próby lekarskie przekonały. Z tego powodu wody krynicka i słotwińska w zimie są do nabycia:

w **Berlinie** Heyl & Cie. Generalna Agencya wód mineralnych.
w **Brodach:** w handlach Franzosa i Rothkopfa.
w **Czerniowcach:** w Aptece Golichowskiego i handlu Krzyżanowskiego.
w **Husiatynie** w handlu Friedmanna.
w **Krakowie** w głównéj Agencyi Zdrojowisk galicyjskich i czeskich J. Wentzla,
w handlach: Feintucha, Goldwassera, Janigi i w Aptece Wiszniewskiego.
w **Kijowie** w Aptece Seidla.
we **Lwowie** w handlach: Goldbauma, Mendrochowicza, Markiewicza i w Aptece Mikolascha.
w **Petersburgu** w Składzie wód mineralnych Schmiedta & Cie.
w **Pradze** „ „ „ „ Kunerlego.
w **Przemyślu** „ „ „ „ Kozłowskiego.
w **Sączu** w handlu Kosterkiewicza.
w **Tarnowie** w handlu Liebschütza.
w **Warszawie** w aptekach: Heinricha, Lilpoppa, Sokołowskiego i w handlu M. Lande.
w **Wiedniu** w Składzie wód mineralnych H. Mattoni.

Cena wody krynickiéj i słotwińskiéj wynosi na miejscu w c. k. Zarządzie Zakładu zdrojowego:

za skrzynię o 40 flaszkach zlr. 8 kr. — wal. austr.
„ „ 20 „ „ 4 „ 20
z możnością strącenia rabatu 5% — 6% — 7% — 10% i 12% od ilości zakupionych skrzyń zależącego.

C. k. Zarząd Zdrojowiska w Krynicy

oznajmia, iż tutejszy Zakład zdrojowy posiada: **662 pokojów gościnnych, 3 hotele, 7 publicznych restauracyj**, okazały **chodnik kryty** do przechadzki podczas słoty, **z ogrzewalnią** dla wód mineralnych na gorąco używanych i **z urządzeniem kąpieli gazowéj** (z rodzimego kwasu węglowego), wspaniałe **łazienki o 72 pokojach łaziebnych**, w których każda pojedyncza kąpiel ogrzewaną bywa parą, uposażone we wszelkiego rodzaju kąpiele, jakoto: *wanienne, nasiadowe, natryskowe, żelezisto-borowinowe, igliwiowe i w łaźnię słowiańską*, **czytelnię książek i gazet**, stałą **aptekę ze składem wód mineralnych**, trudniącą się wyrobem: **żętycy, kumysu, pastylek krynickich i wyciągu z igliwia** świerkowego na kąpiele balsamiczne, **zakład gimnastyczny**, *tudzież* **kąpiel rzecznych** *zbiorowych* i *natryskowych*.

Najdogodniejszy **sposób podróżowania** do Krynicy jest koleją żelazną, obecnie do stacyi w Bochni, a następnie pocztą dwa razy dziennie ztąd bezpośrednio do samego Zakładu zdrojowego krynickiego przyjeżdżającą. Niebawem (za kilka miesięcy) całą ową podróż **koleją żelazną do stacyi Muszyna-Krynica** odbywać się będzie.

Pora zdrojowa od 1 Czerwca do końca Września.

Zamówienia na wody krynickie tudzież na pomieszkanie w Zakładzie przyjmuje *c. k. Zarząd zdrojowiska, poczta Krynica.*

W Krakowie, w drukarni „CZASU" pod zarządem J. Łakocińskiego. — Nakładem c. k. Zarządu zdrojowego w Krynicy.